

УДК 378.141.5

КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ

кандидат педагогічних наук, Кальнік О. П.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
Україна, Полтава

Обґрунтовується доцільність використання проектів для контролю навчальних досягнень, аналізуються особливості реалізації методу проектів у навчанні іноземних мов студентів ВНЗ. Відзначається, що контроль за допомогою проектів сприяє реалізації таких функцій навчального процесу як виховна, розвивальна і самовдосконалення. Розглядаються різні типи проектів, які можуть використовуватись у навчанні іноземних мов, а також особливості поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень студентів за допомогою проектів. Наголошується на необхідності враховувати змістовий, інтерактивний та мовленнєвий аспекти під час роботи над проектом та його презентації.

Ключові слова: коректувальний контроль, оцінювання навчальних досягнень, вищий навчальний заклад, інноваційні технології, особистісно-орієнтоване навчання.

кандидат педагогических наук, Кальник А. П. Контроль учебных достижений студентов вузов в иностранных языках при помощи метода проектов / Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка, Украина, Полтава

Обосновывается целесообразность использования проектов для контроля знаний, анализируются особенности реализации метода проектов при обучении студентов вузов иностранным языкам. Отмечается, что контроль с помощью проектов способствует реализации таких функций учебного процесса как воспитательная, развивающая и самосовершенствования. Рассматриваются различные типы проектов, которые могут использоваться в обучении иностранным языкам, а также особенности текущего и итогового оценивания знаний студентов с помощью проектов. Подчеркивается необходимость учитывать содержательный, интерактивный и речевой аспекты во время работы над проектом и его презентации.

Ключевые слова: коррекционный контроль, оценка учебных достижений, высшее учебное заведение, инновационные технологии, личностно-ориентированное обучение.

PhD in Education, Kalnik O. P. Projects in foreign languages achievement assessment of university students / Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Ukraine, Poltava

The author provides evidence to support usage of projects for achievement assessment, analyzes the peculiarities of implementation of projects in the

training of university students in foreign languages. It is noted that usage of projects as a means of assessment contributes to the implementation of such educational functions as educative, developmental and self-improvement ones. The author analyzes different types of projects that can be used in foreign languages teaching, particularly for current and final students' achievement assessment. He emphasizes the need to consider meaningful, interactive and verbal aspects while working on the projects and during their presentation.

Keywords: correctional control, assessment of educational achievements, higher education, innovative technologies, student-centered teaching.

Вступ. Реалізація принципів гуманізації та демократизації освіти зумовлює перехід до особистісно-орієнтованого навчання, мета якого – розвиток самоосвіти й самореалізації особистості, творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання. Це, відповідно, вимагає суттєвої корекції шляхів та методів здійснення контролю навчальних досягнень студентів. Контроль має сприяти реалізації таких функцій навчального процесу як виховна, розвивальна і самовдосконалення, що можливо ефективно здійснювати за допомогою методу проектів.

У роботах вітчизняних та російських науковців (Полат Є. С., Зимня І. О., Сахарова Т. Є., Гальскова Н. Д., Тітова В. В., Николаєва С. Ю., Тарнопольський О. Б., Телященко В. Л., Кравченко Т. М. та ін.), західних дослідників (Хатчисон Т., Хайнс С., Джордан Р., Левері К., Філіпс Д., Райб Р., Увікс М. та ін.), розроблено певні аспекти використання проектної методики у навчанні іноземних мов, а саме: типологія проектів, етапи роботи над проектом, способи презентації його результатів тощо. Разом з тим, виконання проектів переважно розглядається як метод навчання, а не контролю.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є обґрунтування доцільності використання проектів для контролю навчальних досягнень та з'ясування особливостей реалізації методу проектів у навчанні іноземної мови студентів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу статті. В сучасній дидактиці немає єдності щодо розуміння поняття «метод проектів». У цій статті під методом проектів будемо розуміти «організацію навчання, за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й використання практичних завдань – проектів» [4, с. 205].

Аналіз педагогічної літератури [1; 2; 7; 8; 10; 12] дозволяє виділити такі особливості методу проектів:

- гуманістична спрямованість і орієнтація на дослідницьку та пошукову модель навчання (discovery learning);
- реалізація принципів особистісно-орієнтованого підходу (learner-centered approach): орієнтація на учня як на суб'єкта освітнього процесу, врахування його індивідуальних особливостей (рівня навченості, когнітивного стилю, віку, задатків, інтересів тощо); індивідуальний темп

роботи над проектом забезпечує вихід кожного студента на свій рівень розвитку;

- реалізація навчання у співпраці (cooperative learning), соціалізація особистості: студенти можуть працювати самотійно, у парах, у невеликих групах, або ж усією групою, щоб завершити проект, обмінюючись ресурсними матеріалами, ідеями та досвідом упродовж виконання проекту;

- побудова освітнього процесу не відповідно логіки навчального предмета, а відповідно логіки діяльності, що має особистісний сенс для студента, підвищує його мотивацію в навчанні;

- інтеграція вмінь та обробка інформації з різних джерел віддзеркалює життєві практичні завдання, з якими студенти зіткнуться у майбутньому професійному середовищі; глибоке, усвідомлене засвоєння базових знань забезпечується за рахунок універсального їх використання в різних ситуаціях;

- цінність проектної роботи полягає не лише у кінцевому продукті, але й у процесі руху до кінцевого результату, тому виконання проектів орієнтується як на процес, так і на результат;

- успішне виконання проекту означає і досягнення надпредметних цілей, що в кінцевому результаті є більш важливим, ніж власне досягнення цілей проекту.

Термін «контроль» у дидактиці традиційно тлумачать як нагляд, спостереження і перевірку успішності студентів [3]. При цьому відзначається, що контроль виконує певні функції, серед яких найчастіше називають оцінювальну, діагностичну, навчальну, виховну, розвиваючу, стимулюючу тощо. У роботах сучасних науковців [6] контроль поділяється на коректувальний, в ході якого максимально реалізуються навчальна і виховна функції, і констатувальний, в ході якого максимально реалізується його контролююча функція. Таке розуміння контролю ґрунтується на твердженні про те, що контрольні процедури повинні забезпечувати не тільки констатацію рівня отриманих учнями знань, умінь і навиків (констатувальний контроль), але і цілеспрямовано реалізовувати навчальну і виховну функції, тобто в процесі виконання контрольних завдань студенти повинні продовжувати навчатися, розвиватися і виховуватися.

Виконання проектів є одним з найбільш ефективних методів коректувального контролю, оскільки дає можливість не тільки виявити і оцінити рівень навчальних досягнень студентів, а й сприяє формуванню професійної компетенції студентів, активізації їх пізнавальної діяльності, інтелектуальному розвитку, забезпечує можливість творчої діяльності студентів, тобто забезпечує реалізацію таких функцій навчального процесу як виховна, розвивальна і самовдосконалення.

Звичайно, метод контролю навчальних досягнень за допомогою проектів не позбавлений недоліків, як і будь-який інший метод контролю. Так, у порівнянні з тестами метод проектів є більш суб'єктивним. Разом з тим, існують ефективні засоби підвищення його об'єктивності. Це може

досягатися зокрема шляхом розробки і застосовування детальних критеріїв оцінювання і шкал оцінок. З цією метою можуть використовуватись аналітичні і глобальні шкали оцінювання. За допомогою аналітичних шкал (analytic scales) зручно оцінювати окремі аспекти проектів, а глобальні шкали (holistic scales) допомагають оцінити загальне враження від них. Нижче будуть більш детально розглянуто критерії оцінювання проектів, які можна використовувати в глобальних і аналітичних шкалах.

Фахівці [11] відзначають, що використання аналітичних і глобальних шкал дозволяє істотно підвищити об'єктивність і надійність оцінювання. Коефіцієнт надійності при цьому може наближатися до 0,9, тобто є таким же, як і в добре укладених об'єктивних тестах.

Іншим недоліком проектів як методу оцінювання є необхідність великої кількості часу на розробку критеріїв оцінювання і власне на сам процес оцінювання. Але переваги цього методу у вигляді можливості виявлення не лише правильності чи неправильності відповіді, але і способів рішення, логіки міркувань, обґрунтованості думок, відстеження динаміки індивідуальних навчальних досягнень кожного студента, можливість самоконтролю студентами власних навчальних досягнень та інші переваги, на наш погляд, варті докладених часу і зусиль.

Отже, застосування методу проектів для контролю навчальних досягнень є доцільним, педагогічно виправданим і науково обґрунтованим.

Основна ідея використання методу проектів у навчанні іноземних мов полягає в тому, щоб перенести акцент з усякого роду вправ на активну розумову діяльність учнів, що вимагає для свого оформлення володіння певними мовними засобами [7]. Робота над проектом забезпечує умови використання мови, що вивчається, в ситуаціях реального спілкування в різних інформаційно-пізнавальних, навчально-професійних, соціально-культурних цілях.

Методисти [7; 10 та інші] виділяють різні типи проектів, які можуть використовуватись у навчанні іноземних мов у відповідності з тим набором критеріїв, які вони визначають як головні. Так, з точки зору методу, що домінує, розрізняють проекти дослідницькі (проект-повідомлення, проект-інтерв'ю), практико-орієнтовані (проект-виробництво), ознайомчо-тренувальні (інформаційні), творчі, ігрові (рольові ігри, драматичні вистави); з точки зору основного джерела інформації – проекти, засновані на безпосередньому спілкуванні з носіями мови та проекти, що розробляються на основі автентичних текстів; з точки зору використання сучасних інформаційних технологій – телекомунікаційні проекти; з точки зору кількості учасників проекту – особистісний, парний або груповий тощо. Слід відзначити, що в реальній практиці викладачі найчастіше мають справу зі змішаними типами проектів.

Розглянемо більш детально особливості оцінювання навчальних досягнень з іноземної мови за допомогою методу проектів.

Очевидно, що проектну роботу не можна оцінювати лише з точки зору безпомилкового вживання лексики і граматичних структур або правильного фонетичного оформлення. Проект – це, як правило, колективна творчість. Тому вже на підготовчому етапі, під час попереднього планування викладач повинен не тільки розробити детальні критерії оцінювання самого проекту (його кінцевого продукту), але й передбачити, яким чином буде оцінена робота групи в цілому і кожного студента окремо.

На думку дослідників [5], оцінюючи проекти, необхідно враховувати змістовий, інтерактивний та мовленнєвий аспекти.

Змістовий аспект: усні та письмові презентації оцінюються з точки зору їх відповідності цілям і змісту проекту, відповідності майбутнім професійним та навчальним потребам виконавців, ступеня досягнення мети проекту, обсягу і глибини знань з теми, міжпредметних зв'язків, інновації (урахування нових шляхів і підходів до вирішення проблеми); творчості та оригінальності; інформативності проекту (зверненням до різних джерел і матеріалів).

Інтерактивний аспект: особистий внесок кожного учасника, вміння співпрацювати, координувати та коректувати свою діяльність, розподіл обов'язків та доручень у групі, ставлення, старанність, внесок у загальну справу, здатність до співпраці, спроможність дослухатися до думок інших та рахуватися з особливостями різних членів групи, участь усіх членів групи в підготовці та проведенні презентації і подальшому обговоренні тощо.

Мовленнєвий аспект: рівень володіння мовним і мовленнєвим матеріалом, стилістична адекватність, інтеграція всіх видів мовленнєвої діяльності, культура і правильність мовлення.

Оцінювання навчальних досягнень у ході виконання проектів може бути *поточним* (шляхом спостереження за участю студентів у роботі над проектом; головним аспектом оцінювання є переважно інтерактивний: динаміка роботи у групі, якість процесу співробітництва та пізнавальної діяльності студентів) та *підсумковим* (шляхом формального оцінювання результатів індивідуальної та групової роботи після завершення проекту, як правило, під час його презентації та загального обговорення).

Під час презентації проекту окремо слід оцінити вміння презентувати результати роботи: послідовність і логічність презентації, чіткість і ясність у викладі, наявність наочності, естетичне оформлення кінцевого продукту, дотримання часових рамок, різноманітність застосованих прийомів, аргументованість і переконливість під час відповідей на запитання і обговорення презентації тощо.

Таким чином, за проектну роботу необхідно ставити кілька оцінок кожному її виконавцю.

Важливим і необхідним є залучення студентів до оцінювання та саморефлексії. Студенти можуть виступати в ролі експертів, оцінюючи роботу інших членів групи. Взаємоконтроль, таким чином, стає основою для переходу до самостійної оцінки власної діяльності.

Ефективним способом самоконтролю студентів є "can-do technique" (твердження «Я вмію/можу») [10], яка дає можливість оцінити себе у відповідності з певним набором критеріїв. Для їх розробки викладачі можуть звертатися до тверджень, розроблених Європейською асоціацією екзаменаційних рад з іноземних мов ALTE [9], зразка шкали самооцінювання професійних мовленнєвих умінь [8], зразка контрольного переліку професійних мовленнєвих умінь для самооцінювання [8].

Такі твердження легко інтегруються у мовне портфоліо, що дозволяє зробити процес вивчення мови більш прозорим для студентів, допомогти їм розвинути свою здатність до рефлексії і самооцінювання і таким чином надати їм можливість поступово перебрати на себе більше відповідальності за власне навчання [8].

Висновки. Отже, контроль навчальних досягнень за допомогою методу проектів є інноваційною педагогічною технологією, ефективним методом виявлення і оцінювання навчальних досягнень студентів з іноземної мови. Поєднуючи в собі комунікативний, проблемно-пізнавальний, особистісно-орієнтований, компетентністний підходи у навчанні іноземних мов, він створює оптимальні умови для розвитку особистості студента, забезпечує можливість його творчої самореалізації.

До перспективних напрямів подальших наукових пошуків можна віднести дослідження оптимальних шляхів інтеграції проектів в навчальне портфоліо студента, індивідуалізацію контролю навчальних досягнень за допомоги використання методу проектів.

Література:

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. *Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков)* / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб.: «Златоуст», 1999. — 472 с.
2. Буланова-Топоркова М. В., Духавнева А. В., Кукушин В. С., Сучков Г. В. *Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей* / Под общ. ред. В. С. Кукушина. – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Изд. центр «МарТ», 2004. – 336 с.
3. Вітвицька С. С. *Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. для студ. магістратури* / Світлана Сергіївна Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
4. Гончаренко С. У. *Український педагогічний словник* / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Іванишина В. П., Шевченко Ю. В. *Використання проектів у навчанні майбутніх юристів іноземної мови за професійним спрямуванням* / В. П. Іванишина, Ю. В. Шевченко // *Science and Education a New Dimension*. – Issue 19. – 2014. – С. 52-55.
6. Кудаев М. Р. *Корректирующий контроль в учебном процессе: дидактические основы построения и реализации системы: дисс. ... доктора пед. наук: 13.00.01* / Кудаев Мурат Рашидович. – Майкоп, 1998. – 431 с.

7. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Евгения Семёновна Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 3-10.
8. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
9. *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment.* – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 260 p.
10. Fried-Booth D. L. *Project Work. Resource book for teachers.* – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 89 p.
11. Hughes A. *Testing for language teachers* / A. Hughes. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 172 p.
12. Stoller F. L. *Project Work. A Means to Promote Language Content* / F. L. Stoller // *Forum.* – 1997. – № 35. – pp. 2-12.

References:

1. Azimov E. G., Shchukin A. N. *Slovar metodicheskikh terminov (teoriya i praktika prepodavaniya yazykov)* / E. G. Azimov, A. N. Shchukin. – SPb.: «Zlatoust», 1999. – 472 s.
2. Bulanova-Toporkova M. V., Dukhavneva A. V., Kukushin V. S., Suchkov G. V. *Pedagogicheskie tekhnologii: Uchebnoe posobie dlya studentov pedagogicheskikh spetsialnostey* / Pod obshch. red. V. S. Kukushina. – M.: IKTs «MarT»; Rostov n/D: Izd. tsentr «MarT», 2004. – 336 s.
3. Vitvytska S. S. *Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly: metod. posib. dlia stud. mahistratury* / Svitlana Serhiivna Vitvytska. – K.: Tsentr navchalnoi literatury, 2003. – 316 s.
4. Honcharenko S. U. *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* / Semen Honcharenko. – K.: Lybid, 1997. – 376 s.
5. Ivanyshyna V. P., Shevchenko Yu. V. *Vykorystannia proektiv u navchanni maibutnikh yurystiv inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam* / V. P. Ivanyshyna, Yu. V. Shevchenko // *Science and Education a New Dimension.* – Issue 19. – 2014. – С. 52-55.
6. Kudaev M. R. *Korrektiruyushchiy kontrol v uchebnom protsesse: didakticheskie osnovy postroeniya i realizatsii sistemy: diss. ... doktora ped. nauk: 13.00.01* / Kudaev Murat Rashidovich. – Maykop, 1998. – 431 s.
7. Polat Ye. S. *Metod proektov na urokakh inostrannogo yazyka* / Yevgeniya Semenovna Polat // *Inostrannye yazyki v shkole.* – 2000. – № 2. – С. 3-10.
8. *Prohrama z anhliiskoi movy dlia profesiinoho spilkuvannia. Kolektyv avtoriv: H. Ye. Bakaieva, O. A. Borysenko, I. I. Zuienok ta in.* – K.: Lenvit, 2005. – 119 s.
9. *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment.* – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 260 p.
10. Fried-Booth D. L. *Project Work. Resource book for teachers.* – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 89 p.
11. Hughes A. *Testing for language teachers* / A. Hughes. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 172 p.

12. Stoller F. L. Project Work. A Means to Promote Language Content / F. L. Stoller // Forum. – 1997. – № 35. – pp. 2-12.